

Trobada del **Grup de Lectura Meteora** a Documenta
Pau Claris, 144, Barcelona

17 de febrer de 2020

Testament a Praga, de Tomàs i Teresa Pàmies

Aspectes generals

Com és natural en un grup de lectura nombrós, es van produir diferents reaccions a l'obra dels Pàmies: hi va haver qui no va entrar en la lectura, qui no la va trobar agradable ni en va gaudir, i en d'altres casos la lectura va ser considerada fàcil d'entrar, sincera i sense prejudicis i havia satisfet força les persones que havien llegit el llibre.

També va haver-hi lectors a qui va agradar més la part del pare, potser més genuïna, que la de la filla, més elaborada literàriament, però no tan descriptiva i més reflexiva, fet que pot provocar certa irregularitat en el llibre com a conjunt.

Es va valorar la crítica als líders i també l'autocrítica, sobretot en el cas de Teresa, del moviment comunista i les seves contradiccions en l'època en què es va escriure l'obra (finals de la dècada de 1960, amb la primavera de Praga molt recent).

Es va dir que el llibre descrivia la pobresa com a generadora de revolucions, ja que parla de gent que va patir molt i que va rebre també moltes decepcions. Tant Tomàs com Teresa eren persones de principis i, malgrat els retrets mutus, semblen professar-se una estimació i un respecte grans.

Va sorprendre en general la figura, com a escriptor, de Tomàs Pàmies, desconegut gairebé per a tothom, tot i que es va suposar que, contradient els desitjos del seu pare, Teresa Pàmies va intervenir en el text no fent gaire cas del prec patern de «no tocar-li ni una coma», tal com ella mateixa confessa en l'última part del llibre.

Aspectes formals

L'estructura del llibre és dual i intercalada, excepte l'última part i l'annex epistolar final. Es va definir la diferència entre els dos discursos com eufòria contra pragmatisme. En el pare es va observar un clar entusiasme narratiu, amb un lèxic molt planer i col·loquial. Teresa Pàmies, en canvi, fa més literatura amb les memòries del pare i amb el seu propi parer sobre la vida viscuda i la política en general.

El text del pare manté un to murri, amb paràgrafs llargs, un parlar distès i amb moltes pinzellades dialectals; i en general narra fets. Contràriament, la filla treballa amb una certa contenció discursiva, amb una llengua més estàndard, fins i tot més culta, i expressa molta opinió, molta reflexió.

Literàriament es va considerar un text ben escrit, amb la part de Teresa Pàmies més elaborada des d'un punt de vista ortodox.

La tercera part del llibre, on escriu només la filla, el text clarifica moltes coses sobre el tractament final donat a l'original del pare.

Relació pare-filla

Va haver-hi persones a qui van saber greu els retrets de la filla al pare, en l'època de la vellesa de Tomàs, i van notar una certa incomoditat en el trasllat públic de les intimitats de pare i filla.

El pare, en general, se'l va considerar més alegre, més feliç dintre de les dificultats, i la filla es va veure més ferida, més dolguda pel comportament del pare.

Altrament, alguns lectors van solidaritzar-se amb Teresa pels seus retrets al pare quan l'ha de cuidar de gran, i van comprendre la queixa de Teresa: els fills més allunyats físicament del pare eren els més estimats —un clàssic—, i això provocava una amargor en Teresa que desemboca en un discurs sovint dur i fins a cert punt rancuniós.

Al costat d'això, és evident l'admiració de la filla per la ideologia i la fermesa de conviccions del pare, tot i que no sempre pels seus actes, sobretot pel que fa al seu comportament amb les dones, especialment, és clar, amb la mare de Teresa.

El retrat del pare seria el d'un home amb carisma: treballador, faldiller, íntegre, rebel, anàrquic, individualista... Repeteix al llarg de l'obra que en política no es pot fer trampes, frase que sembla ser el seu leitmotiv.

La ciutat de Praga significa per a ell la tranquil·litat de la vellesa, un espai plàcid que li ha estat negat en el decurs de la vida.

També és destacable el conflicte que viu el pare a casa seva de jove, que el marcarà per sempre: la pugna hereu-cabaler. Els fills cabalers partien amb un clar desavantatge davant la vida, tot i que el germà hereu, d'ideologia contrària a Tomàs, té un gest de dignitat quan cal enterrar decentment la seva cunyada, la segona esposa de Tomàs, quan ell està exiliat.

Per a alguns, la veu del pare és més pròpia i sostindria per ella sola tot el llibre. També es va comentar que, per a la gent de Balaguer, el llibre ofereix més informació directa, ja que poden identificar personatges al·ludits i en poden conèixer la història.

La mirada històrica

Va resultar evident que el llibre s'ha de llegir amb perspectiva històrica. És molt important en el text la història de Txecoslovàquia i de les dues visions del comunisme que es fan contràries a partir dels fets de Praga, la primavera de 1968. Aquesta forta confrontació ideològica entre els comunistes prosoviètics i els eurocomunistes és molt important per a la història d'Europa, i el llibre dels Pàmies mostra el seu punt d'arrencada.

Testament a Praga pot considerar-se una barreja d'una història personal amb la de la Història amb majúscules que, certament, pot quedar un pèl lluny per a les generacions actuals.

El text també demana una certa paciència amb totes les referències a la política i els polítics de Txecoslovàquia. Per a alguns lectors va resultar massa llarg i, sobretot, inconegut.

Naturalment, les contradiccions ideològiques provocades per la intervenció soviètica a Txecoslovàquia pesen únicament en el text de la filla, perquè Tomàs Pàmies mor el 1966, abans de la invasió de les tropes del Pacte de Varsòvia (agost de 1968).

La dona

És evident que, fos per l'època o pel propi caràcter de Tomàs Pàmies, el paper de la dona en la seva autobiografia és desgraciadíssim, amb situacions que avui en dia estarien molt a prop d'actituds castigades per la llei. Especialment la segona esposa de Tomàs sembla tenir una funció purament reproductiva. Des del punt de vista psicològic,

que Tomàs mantingués a la casa conjugal i en lloc preferent el retrat de la primera dona —la realment estimada— era ja tota una declaració de principis difícilment acceptable per a la segona esposa. Aquesta i altres actituds provoquen el retret de Teresa, filla de la segona muller i dolguda pel mal tracte que havia rebut la seva mare al llarg de la vida.

Curiosament, la majoria de dones amb què Tomàs va tenir relacions íntimes eren de dretes, fins i tot molt religioses, fet que podria indicar que Tomàs buscava en la dona la submissió per davant d'una ideologia d'esquerres que podria plantar més cara a la jerarquia patriarcal. Cal recordar, però, que, en l'època referida, això era escandalosament habitual.

Premi Nadal

Es va parlar també de la curiosa inhibició de la censura franquista de l'època sobre el text dels Pàmies, fins al punt d'aconseguir un Premi com el Nadal. Una de les teories expressades és que la crítica directa que una comunista com Teresa Pàmies fa sobre el món soviètic del moment hauria ajudar a fer els ulls grossos perquè, justament, Teresa esmenta al llibre Santiago Nadal com un periodista que critica, com ella, la invasiva actitud soviètica amb els països dits «satèl·lits», tot i que els motius de crítica de Teresa Pàmies no tinguessin res a veure amb els de Nadal.

També es va assenyalar l'absència en el text de referències a Gregorio López Raimundo, el company de Teresa Pàmies durant tants anys.

•

Pròxima trobada del Grup: dilluns, 16 de març de 2020, 19h. Llibreria Documenta.

Obra: *La sonrisa etrusca*, de José Luis Sampedro

Us recordem que Llibreria Documenta us fa un **5% de descompte** de les obres que llegim com a participants en el Grup de Lectura (per encàrrecs: **93 317 25 27**).

Més informació sobre el Grup de Lectura Meteora: www.editorialmeteora.cat